

GÁRDOS-OROSZ FRUZZSINA *

A RENDES BÍRÓSÁGOK ÉS AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG KAPCSOLATA AZ ALAPJOG-ÉRVÉNYESÍTÉSBEN. BEVEZETÉS AZ MTA TK JTI KUTATÓCSOPORTJÁNAK KUTATÁSÁHOZ

1. ALKOTMÁNYJOGI ELŐFELTEVÉSEK

Az Alaptörvény I. cikke az állam elsőrendű kötelességeként fogalmazza meg az alapvető jogok védelmét. Ez nem csupán deklaráció, hanem az alkotmányos demokrácia rendező elvét adja. Az elsőrendű kötelességből fakad például az, hogy amikor az Alkotmánybíróság – megteremtve az alapjogvédelem koherens rendszerét – kibontja az alapvető jogokra vonatkozó részletes szabályokat az alkotmánybírói határozatokban, azt tartja szem előtt, hogy a legfontosabb állami kötelesség az alapvető jogok tiszteletben tartása és védelme. Az elsőrendűség tehát ez esetben azt jelenti, hogy minden más szempont csak akkor érvényesülhet, ha nem akadályozza meg, hogy az állam eleget tegyen elsőrendű kötelességének. Ez a kötelesség azt jelenti tehát, hogy az alapvető jogok a jogrendszer fundamentális értékeiként fogalmazódnak meg, és azok védelméhez képest az államszervezet hatékonyságát érintő alkotmányi megfontolások másodrendűek.

Az alkotmánybírói határozatok állandó fordulata, hogy az államnak úgy kell kialakítania az egyes alapjogok védelméhez szükséges jogszabályi feltételeket, hogy eleget tegyen az Alaptörvényben foglaltaknak. Ez szolgálja az Alaptörvény B) cikkében foglalt jogállamiság megteremtését és megőrzését is. Az Alkotmánybíróság a jogállamiságról szóló rendelkezésből vezette le, hogy az államnak az alapjogok legkedvezőbb érvényesülését kell lehetővé tennie [34/1992. (VI. 1.) AB határozat, ABH 1992, 192., 201.]. Ha az alapvető jogok legkedvezőbb érvényesülését kell lehetővé tenni, és ez az állam elsőrendű kötelessége, akkor az összes állami intézmény elsődleges feladata, hogy az alapjogi szemlélet jegyében végezze munkáját. Hogy mit is jelent ez a bíróságokra nézve? Az alkotmányba foglalt alapvető jogok és azok alkotmánybírói értelmező gyakorlatának rendes bírósági alkalmazására vonatkozó elvek és a gyakorlat régóta formálódik a magyar jogban.¹ Ebben a vitában jelentett fordulópontot az új alkotmányjogi panasz eljárások megjelenése a magyar jogban az Alaptörvény 24. cikke alapján az *Alkotmánybírósról szóló 2011. évi CVI. törvény* (Abtv.) 26. és 27. §-ában.

* Tudományos főmunkatárs, MTA TK JTI; egyetemi docens, NKE.

¹ Erről lásd részletesen GÁRDOS-OROSZ Fruzzsina: *Alkotmányos polgári jog? Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban* (Budapest: Dialóg Campus 2011).

Az alapvető jogok érvényesülésének az alkotmányszöveg értelmezésén alapuló további előmozdítása azért vált szükségessé, mert meg kellett teremteni annak biztosítékát, hogy az alapvető jogok elsőbbsége megmaradjon a rendes bírósági jogértelmezés során is. Az alkotmányos cél az volt, hogy az állam minél erősebb alapjogvédelmet biztosítson a természetes személyek és a jogi személyek számára. Az alapjogi rendszer dinamikus: az alapjogvédelem önérték, de hogy egyes alapvető jogoknak mi lesz a tartalmuk ebben a rendszerben az egyes konkrét jogvitákra nézve, azt nem lehet absztrakt módon előre előírni, pontosan meghatározni. A bírói jogfejlesztés során megfogalmazott döntéseknek azonban ugyanazok a határai, mint az alaki törvényalkotásnak, így például a szükségességi-arányossági teszt vagy a lényeges tartalom garanciája is vonatkozik a jogalkalmazásra a sok más előírás mellett. Az alapjogi bíraskodás során a jogalkalmazó feladata, hogy úgy értelmezze és alkalmazza a jogszabályt, hogy az alkotmánynak megfelelő értelmezéssel elkerülje az alapjog alkotmányellenes sérelmét. A rendes bíróság azért hivatkozik az Alaptörvényre és a vonatkozó alkotmánybírói határozatokra, mert ennek az elvárásnak szeretne eleget tenni, illetve indokolásában azt kívánja igazolni, hogy döntésével eleget tett ennek az Alaptörvény szintjén megfogalmazott elvárásnak.

Bár a bíróság az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint nem korlátozható alapjogot, még az Alaptörvénynek megfelelő formában sem, mert arra csak törvényben kerülhet sor, a bírói alkotmányalkalmazásra ezért csak a törvényhozó és az Alkotmánybíróság által megjelölt keretek között nyílik lehetőség. A bíróságok feladata az alapjog érvényesítésének rendszerében elvitathatatlan. Az Alkotmánybíróság úgy fogalmazott, hogy az alapjogok tiszteletben tartása nem korlátozódhat az absztrakt értelemben vett államra, hanem annak minden egyes szerve, mindenki, aki közhatalmat gyakorol, köteles az alapvető jogokra vonatkozó alkotmánybeli köteleességeknek megfelelni. A 36/1992. (VI. 10.) AB határozat szerint az állam ezeken a szerveken keresztül valósítja meg alkotmányos feladatát.

Az Alaptörvény 28. cikke és R) cikke is ráerősít arra, hogy az alapjogi bíraskodás Magyarországon a rendes bíróságok kezében van. A polgári és a büntetőeljárásról szóló törvénykönyvünk rendelkezései szerint továbbá az Alkotmánybíróság határozata alkotmányjogi panasz esetében perújítás jellegű jogorvoslat alapjául szolgál. A bírói kezdeményezés esetében pedig végső soron szintén a „rendes” bíró hozza meg a döntést, amelyben betartja az *erga omnes* kötelező alkotmánybírói határozatot. Értelemszerűen az új eljárásban már nem alkalmazza a megsemmisített jogszabályt, ám mindezek mellett ő dönt a konkrét jogvita elbírálásáról.

Magyarországon a Kúria jogegységi határozatot hozhat, amelyben az alsóbb bíróságokra nézve kötelező jelleggel rendelkezhet egy jogszabály értelmezéséről és ennek megfelelő alkalmazásáról akkor, ha az alsóbb bíróságok gyakorlata nem egységes vagy a Kúria a saját gyakorlatán kíván változtatni. Az Alaptörvény már kifejezetten megteremti az Alkotmánybíróság jogosultságát e jogegységi döntések alkotmányossági szempontú vizsgálatára. Ez nem konkrét jogorvoslat, hiszen lezárt egyedi ügyeket nem érint, mégis előrelépésként értékelhető a tekintetben, hogy az állam elismeri: a bíróság olyan jogfejlesztést folytat, amely a jogalkotásához hasonló súlyú lehet egyes konkrét egyedi esetekre nézve. E jogfejlesztés keretei mások, mint a törvényhozó jogalkotó-

si felhatalmazása, azonban hasonló szerepet kapnak a bírósági gyakorlatban, mint az alkotmánybírósági határozatok. Ez azt jelenti, hogy míg a jogegységi határozat minden bíróságra kötelező, és azt kvázi jogszabályként alkalmazzák a rendes bíróságok, a vizsgálatunk azt mutatja, hogy az *erga omnes* hatályú alkotmánybírósági határozatok is hasonló szerepet kezdhetnek betölteni a jogban. Az Abtv. 27. §-a keretében hozott döntések vagy éppen az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti eljárásban hozott alkotmányos követelmények alkalmasak lehetnek arra, hogy jogforrásként a jogegységi határozatokhoz és a jogszabályokhoz hasonló módon kezelje azokat a rendes bíróság az eljárás során. Kérdés azonban, hogy a jogforrások ilyen egységes kezelése előremutató-e az alapjogvédelem szempontjából.

Kutatásunk azt mutatja, hogy jelenleg még az figyelhető meg, hogy a 2012 előtt absztrakt normakontroll-eljárásban hozott AB határozatokra történő hivatkozások ugyanolyan súllyal vannak jelen a bírósági gyakorlatban, mint az újabb alkotmányjogi panaszos határozatok. Ez a trend idővel változhat majd. A jogalkalmazás-jogértelmezés szintjén pedig érdemes külön foglalkozni a két esetcsoporttal, azzal, hogy az absztrakt normakontroll-eljárásban hozott határozatok milyen szerepet tölthetnek be a rendes bíróság által megvalósított alapjogvédelemben, ezeknek milyen szerepük van és lehet a bíróság határozatainak indokolásában, illetve ezzel szemben milyen szerepet kaphatnak az objektív alapjogvédelem szempontjából az Abtv. 27. §-a és 26. § (2) bekezdése szerinti eljárásban meghozott határozatok, azok rendelkező részei és indokolásai, illetve az ott megállapított, jogalkalmazásra vonatkozó alkotmányos követelmények.

Magyarországon az Alaptörvény tehát kimondja, hogy az alapjogok csak törvényben korlátozhatók. A bírói jogfejlesztést mindenképpen ennek az alkotmányos rendelkezésnek a betartásával kell értékelni. Elsősorban ez a szabály határozza meg a bíróságok számára az Alaptörvény és az AB határozatok alkalmazhatóságának kereteit is, hiszen a bíróságnak mindenképpen szem előtt kell tartania azt, hogy az alapjog korlátozásáról csak törvényben lehet rendelkezni. Ebből következik, hogy a bírói jog nem állapíthatja meg az alapjog tartalmát a törvényhozó és a jogszabály alkotmányosságát megítélő Alkotmánybíróság gyakorlatától függetlenül. A bírósági határozatok indokolásában megjelenő hivatkozások, amelyeket jelen tanulmányban részletesen vizsgálunk, e szabály betartásának az indokolására irányulnak.

A bíróságnak azonban a hatásköre kiterjed arra, hogy az alapjog tartalmát megállapítsa és annak értelmében hozza meg ítéletét; ha nincsen vonatkozó alkotmánybírósági határozat, akkor ez saját alkotmányértelmezésével teszi meg. Az Alaptörvény 2012. januári hatálybalépésével arra adta meg a lehetőséget, hogy ez a rendes bírósági alkotmányértelmezés is felülvizsgálat tárgya legyen az Alkotmánybíróság előtt.

A hatalommegosztás azt jelenti, hogy a fentiek szerint minden hatalmi ágnak megvan a sajátos funkciója az alapjog-érvényesítésben. A jurisdikciós felfogás szerint a bíróság a normát kizárólag alkalmazza. Az ezzel ellentétes felfogás szerint a jogfejlődés *de facto* a bíró alkotta jog útján jön létre, hiszen a bíró feladata, hogy a törvény szavaiból szabályt és az alapján döntést vezessen le. A törvényhozó alkotta szöveget a bíró teszi normává. A bírósági döntések vizsgálatakor abból kell kiindulni, hogy az Alaptörvénynek és az AB határozatoknak irányadó jellegük van a jogalkal-

mazásban. Végző soron a bíróság mondja meg, hogy mi az érvényes jog tartalma. Az Alkotmánybíróság többször hangsúlyozta, hogy a másik két, politikai jellegű hatalmi ággal szemben a bírói hatalmi ág állandó és semleges. A bíróságok a törvényeket és az igazgatási normákat önállóan értelmezik. A bírói jogalkalmazás elviekben független a politikai változásoktól, koherenciáját folyamatossága, hagyományai és az elmélettel való szoros összefonódása segíti elő.² A bíróságoknak és az Alkotmánybíróságnak éppen ebből az alkotmányos funkcióból és jellegből adódóan kell együttes erőfeszítésekkel biztosítani az állandó magas szintű alapjogvédelmet a politikai hatalom csatározásai ellenére is.

2. A KUTATÁS ÁLTALÁNOS CÉLKITŰZÉSEI

Kiindulópontunk, hogy a pályázati felhívás fényében, amely az alapjogvédelem fejlesztésének érdekében a Kúria és az Alkotmánybíróság hatáskörmegosztásának és együttműködésének elemzésére irányul, az *Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény* (Abtv.) 26. § (1) bekezdése szerinti panasz eljárás és az Abtv. 27. §-a szerinti panasz eljárás hatékonyságát, a jogintézmény érvényesülését kvantitatív és kvalitatív módszerekkel egyaránt vizsgáljuk. A Zódi Zsolt, Gárdos-Orosz Fruzzsina és Lőrincz Viktor által jegyzett két bevezető tanulmány – amely a kötetben szereplő többi tanulmányban közzétett kutatások számára is biztosította az alapvetéseket – arra kérdez rá, hogy (1) 2012 óta történt-e változás az alapvető jogok rendes bírósági alkalmazása tekintetében, illetve (2) milyen jelentősége lett az alkotmányjogi panasz eljárásoknak a bírósági gyakorlat formálásában 2012 óta.

A kötet első részének tanulmányai a bírósági és az alkotmánybírósági gyakorlattal kapcsolatban elvégzett kvantitatív vizsgálatot ismertetik és elemzik, míg Bragyova András elméleti, dogmatikai és Csink Lóránt és Fröhlich Johanna összehasonlító tanulmányát követően a kötet második részében az egyes alapjogok bírósági érvényesülésével és alkalmazásával foglalkozó tanulmányok e kvantitatív gyűjtés mentén végezték el a kvalitatív vizsgálatot.

A pályázati felhívással összhangban kérdéseink gyakorlati jellegűek, a vizsgálat joggyakorlat-elemzésen alapul, ám a pályázati kiírásban megfogalmazott kérdések elméleti és dogmatikai vonatkozásainak (jelen kutatásban nem tárgyalandó) mögöttes ismerete segít minket abban, hogy pontosan feltárjuk a jogintézmény működésének problémáit és értékeljük annak eredményeit az ötéves tapasztalat alapján. Külön figyelemmel vagyunk annak értékelésére, hogy hatékony eszköz-e az alkotmányjogi panasz az egyéni jogsérelmek orvoslására a bírósági jogvédelemmel összefüggésben, vagy inkább az alapjogvédelem objektív, intézményi oldalának erősödését hozhatja az új jogszabályi környezet. Feltételezésünk az volt, hogy az egyéni jogvédelem szintjén vélhetően igen keveset tehet az alkotmánybírósági eljárás, hiszen az alapjogvédelem nagy volumenben a bíróságokon kell megjelenjen. Ezt mutatják a felülvizsgálat és az érdemi alkotmányjogi panasz eljárások összehasonlító számadatai. A régi és az új

² 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256.

alkotmánybíróági hatáskörök tehát az objektív, intézményvédelmi funkció ellátására alkalmasak inkább, és e felelőséget az is jól mutatja, hogy 2012 óta folyamatosan növekszik a rendes bírósági gyakorlatban az Alaptörvényre és az alkotmánybíróági határozatokra történő hivatkozás.

Hipotézisünket a kutatás eredményei részben megerősítették, részben cáfolták. Az alábbiakban kifejtettek szerint nyilvánvalóvá vált, hogy változik a rendes bírósági gyakorlat 2012 óta, nagyobb figyelmet kap az alapjogi szemlélet, a szakjogi dogmatikai szempontok mellett felmerül egyes határozatokban az alkotmányjogi szempontok mérlegelése is a jogértelmezéskor és az eset elbírálásakor. Ennél az esetkörnél sokkal gyakoribb az, amikor az Alaptörvényre vagy egyes alkotmánybíróági határozatokra vonatkozó hivatkozás csak díszítőelemként van jelen az ítéletben vagy végzésben, annak a döntés indokolásában a *ratio decidendi* szempontjából nincs túlzott jelentősége. Táblázataink jól mutatják, hogy a bírósági gyakorlat formálásában nagy szerepet játszanak az Alaptörvényben megfogalmazott értelmezési alapelvek, az Alaptörvény R) cikke és 28. cikke. Az Alaptörvényre történő hivatkozások jó részét ez a két rendelkezés, és különösen az Alaptörvény 28. cikkére történő hivatkozás teszi ki. Bár a jelen kutatás elsősorban azt tűzte ki célul, hogy megvizsgálja az Alkotmánybíróság és a Kúria együttműködésének változásait az alapjogvédelemben, nem mellőzhető talán, hogy felismerjük és artikuláljuk azt, hogy a kutatás egyes részeredményei azt mutatják, a változás nem is elsősorban az alapjogvédelemben következett be, hanem inkább a jogszabályok értelmezésének Alaptörvény szerinti általános megközelítésében. A kérdést az alkotmánybíráskodás oldaláról vizsgáló második tanulmányunkban is azt látjuk, hogy az Alkotmánybíróság az alapjogsérellemmel összefüggésben megjelenő alkotmányellenességet sokkal könnyebben tudja értékelni, mint az Alaptörvény értelmezési alapelveivel összefüggésben előterjesztett panaszokat, ezekkel állandó gyakorlata értelmében inkább nem foglalkozik.

Célunk az is, hogy javaslatokat fogalmazzunk meg az alkotmányos alapjogvédelem előmozdítása érdekében. Sok esetben ezt a legalapvetőbb szinten kell elkezdenünk, hiszen – ahogy látni fogjuk – a kvantitatív mérés Magyarországon számos technikai akadályba ütközik, pedig ez a vizsgálat lenne az alapja a megalapozott, átfogó kvalitatív következtetéseknek is. Kutatásunk érdekes és reményeink szerint hasznosítható eredménnyel járt olyan szempontból is, hogy meg tudjuk fogalmazni azokat az elvárásokat, amelyek mind a rendes bírósági, mind az alkotmánybíróági nyilvántartási rendszerek kapcsán felvetődtek. Mindezek mellett – figyelemmel kísérve a kutatást megelőzően, illetve azzal párhuzamosan végzett kúriai kutatást, amely a joggyakorlat-elemző csoport munkája volt, és tudományos publikációként is megjelent – ahhoz is iránymutatást szeretnénk nyújtani, hogy a jövőben hogyan érdemes elvégezni a hasonló kutatásokat a fejlesztett adatbázisok alapján, új programok segítségével.

Feltételezésünk, hogy a bíróságok és az Alkotmánybíróság, és különösen a két felsőbíróság tagjainak az alkotmányossági vizsgálatra vonatkozó attitűdje különböző, másként definiálják a feladatukat, eltérő a bírói identitásuk. Az Alkotmánybíróság nem bíróság olyan szempontból, hogy egyes jogviták eldöntésére volna hivatott. Bíróság azonban olyan szempontból, hogy jogot értelmez és alkalmaz egy norma-

tív alkotmányos rendben. A rendes bíróságnak feladata az alapjogi bíraskodás, az ítékezés során figyelembe kell vennie az alapjogvédelem szempontjait. Az ilyesfajta dilemmák megválaszolásában sokat segít, ha tisztázzuk az alkotmányjogi panasz vagy a bírói kezdeményezés alkotmányos funkcióját és számba vesszük gyakorlati megvalósulásának egyes kérdéseit. A kutatás során alapul vesszük a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja vizsgálati eredményeit és a szakirodalomban megjelent publikációkat is.

Kérdésünk: közeledett-e a természetes és a jogi személyekhez az alapjogvédelem az Alkotmánybíróság hatáskörváltozása, az új alkotmányjogi panasz bevezetése következtében? A kvantitatív vizsgálat azt mutatja meg, hogy az alkotmánybírósági gyakorlat hivatkozása hogyan változott a rendes bírósági gyakorlatban 2010 után éves bontásban. Gyakorisági kérdés nemcsak a hivatkozások abszolút száma, hanem az is, hogy hányszor hivatkoztak 2012 előtti és hányszor 2012 utáni alkotmánybírósági gyakorlatra. Vizsgáljuk továbbá, hogy melyek a leggyakrabban citált „alaphatározatok”. További kérdés lehet, hogy ezeknek milyen a jogtudományi megítélésük.

A hivatkozások minőségének vizsgálata mutatta meg, igazolható-e az a feltevés, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti panasz bevezetése növelte a rendes bírósági gyakorlatban az alapjogvédelmi szempontok és az alkotmánybírósági gyakorlat jelentőségét. További kérdés volt, hogy ha szerepel hivatkozás Alaptörvényben foglalt jogra, nemzetközi vagy uniós emberi jogi szempontokra vagy konkrét alkotmánybírósági gyakorlatra, ez a jogértelmezést befolyásolta-e, azaz érdemi hivatkozásként szerepelt-e. Ahol azt állapítjuk meg, hogy a jogértelmezést alakította az AB határozatra történő hivatkozás, további kérdés, hogy ott változott-e az adott jogkérdés értelmezése a korábbi értelmezéshez képest. Az alapjogi szempontokra való hivatkozás megerősítésként vagy joggyakorlat-módosítást igazoló érvként szerepel? Az egyes alapjogokat elemző kutatások során vizsgáltuk az olyan eseteket, ahol a korábbi joggyakorlat azonos normaszöveg mellett változott alapjogi szempontokra való hivatkozással.

A kutatócsoport e kérdések alapján megkezdett munkája során elvégzett kvantitatív és a kvalitatív vizsgálatok azt mutatták meg, hogy az alkotmányjogi panasz bevezetése milyen hatással volt a bírósági gyakorlatra, hogyan változtatta meg a bírók szemléletét, mely jogok esetében figyelhető meg ilyen változás és mely jogok esetében nem figyelhető meg. A szakirodalomban sokszor megjelent az a hipotézis, mely szerint az alkotmányjogi panasz bevezetése elméletileg akkor is növeli az alapjogi szempontok érvényesülését a bírósági gyakorlatban, ha egyetlen konkrét ügyet sem semmisít meg az Alkotmánybíróság, hiszen a bírók az alkotmányjogi panaszszal történő támadás miatti fenyegetettség okán éberebben figyelnek ezekre a szempontokra. A kutatás azt mutatja, hogy az elmúlt öt év bizonyítja ezt az elméleti feltételezést, de a változás inkább részlegesnek mondható: egyes alapjogok esetében markáns változás figyelhető meg, míg más alapjogok kapcsán egyelőre inkább csak a zavarodottság érzékelhető.

A második alapozó tanulmányban, amelyben az alkotmánybíraskodás oldaláról vizsgáljuk a szubjektív és az objektív alapjogvédelem megvalósulásának egyes kérdéseit, fel kell vetnünk a kérdést: elérhető-e az alkotmányjogi panasz a panaszosok

számára? Mik az eljárási és a tartalmi akadályok, az eljárási és a tartalmi kérdések elkülönítésének problémái? Ehhez vizsgálnunk kell a visszautasításokat és az elutasításokat mind kvantitatív, mind kvalitatív elemzésben. Számba vesszük az indítványoknak a felülvizsgálati indítványokkal összehasonlítva alacsony számának lehetséges indokait. Azokban az esetekben, amelyekben nem fogadja be a panaszt az Alkotmánybíróság, megvizsgáljuk, hogy mi a visszautasítás indoka. Ebből a vizsgálatból arra is fény derül, hogy idővel felkészültebbek lesznek-e az indítványozók, prognosztizálható-e, hogy a jövőben kevesebb lesz a visszautasítások aránya. A kutatás megvizsgálja a 26. § (1) bekezdés és a 27. § szerinti összes érdemi döntést – az eredményeket a gyakorlójogászok értékelik a saját tapasztalataik, megfigyeléseik, következtetések beépítésével. Kérdés volt, hogy változott-e az egyes alapjogok tartalma és érvényesülése az alkotmányjogi panaszos eljárások következtében.

A kvantitatív alapozó tanulmányokra épülő kutatásokban a szerzők azt vizsgálták, hogy egy alapjog esetében milyen megállapításokat tett az Alkotmánybíróság az alapjog értelmezésére vonatkozóan, ez az értelmezés mennyiben jelent elmozdulást az adott jog tartalma tekintetében a korábbi alkotmánybírói gyakorlathoz képest. Formálja-e a konkrét ügy az alapjog rendes bírósági értelmezését, általánosíthatók-e a konkrét ügyben megfogalmazottak? Amennyiben általánosíthatók, a jogtudomány képviselőinek értékelése szerint az új értelmezés előmozdítja-e a teljesebb alapjogvédelmet az érintett alapjog tekintetében?

A kutatásban néhány esetben, ahol erre módunk nyílt, vizsgáljuk továbbá, hogy miként érvényesül az alkotmánybírói döntés és a mögöttes alkotmányjogi dogmatika az új eljárásban. Az érintett alapjog tekintetében változott-e érdemben az alapjogvédelem a konkrét ügyben? A konkrét bírósági ügynek, a döntésnek milyen hatása van a vonatkozó bírósági gyakorlatra? Az új bírósági döntésre vagy az ennek alapjául szolgáló AB határozatra azonos tárgyú ügyekben hivatkoznak-e a bíróságok, hogyan hatályosul az általános bírósági gyakorlatban a konkrét ügyben született AB-döntés – az eljárási kérdések áttekintése mellett jogtartalmai vizsgálatot is célul tűztük ki.

Összegezve tehát elmondható, hogy Bragyova Andrásnak a bírósági alapjog-alkalmazás és annak felülvizsgálata természetéről szóló elméleti-dogmatikai és a Csink Lóránt – Fröhlich Johanna szerzőpáros összehasonlító jogi tanulmányát követően az egész kutatáson végigvonuló kvantitatív elemzési alapot nyújt Zódi Zsolt és Lőrincz Viktor tanulmánya. Itt kell jeleznünk, hogy a kvantitatív vizsgálatot Gárdos-Orosz Fruzsina alkotmányjogi kérdésseltevései alapján Zódi Zsolt készítette, a további kvantitatív elemzésekre vonatkozó javaslatok pedig elsősorban Lőrincz Viktor szakirodalmi összegzései alapján készültek. Ezt követően a tanulmánycsoport az alkotmányjogi panaszokat és a bírói kezdeményezéseket mint az Alkotmánybíróság és a Kúria együttműködésének sarokpontjait tekinti át kvantitatív és kvalitatív elemzés formájában. Gárdos-Orosz Fruzsina, Zódi Zsolt és Lőrincz Viktor tanulmánya azzal foglalkozik, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában hogyan jelenik meg a bírói döntés, majd Vadász Vanda és Gárdos-Orosz Fruzsina a bírói kezdeményezések átfogó vizsgálatát végzik el a 2012 és 2016 közötti időszakra, végül Karsai Dániel és Mihály Eszter áttekinti az Abtv. 27. §-a szerinti összes sikeres panaszt, és ahol lehetséges, kiter ezeken tényleges érvényesülésére is. A Kúria

és az Alkotmánybíróság kapcsolatrendszerének kvantitatív alapú áttekintését követően pedig az egyes alapjogok közös erővel megvalósított érvényesülését vizsgálja Drinóczi Tímea a tulajdonhoz való jog szempontjából, Hollán Miklós a *nullum crimen sine lege* elvének és a tisztességes eljáráshoz való jog büntetőjogi garanciáinak érvényesülése tekintetében, Szilágyi Emese általában a kommunikációs jogokra vonatkozóan, Sepsi Tibor a magánélethez való jogra vonatkozóan, Tordai Csaba pedig a közérdekű adatok nyilvánossága és az információs önrendelkezési jog tekintetében.

Az eredeti megjelenés helye:

Az Alaptörvény érvényesülése a bírói gyakorlatban II.

Alkotmányjogi panasz – a hatáskörrel kapcsolatos kérdések

(Budapest: HVG-ORAC 2019) 11–18.